

dia 1

Seminar Berkenbrein
Neurocognitie- Wat als leren niet vanzelf gaat?

Rekenen op taal

Inzichten vanuit de neurocognitie
Inzichten vanuit de gedragswetenschap
Implicaties voor de onderwijspraktijk

15 maart 2017

Tijs Kleemans
 m.kleemans@pwo.ru.nl

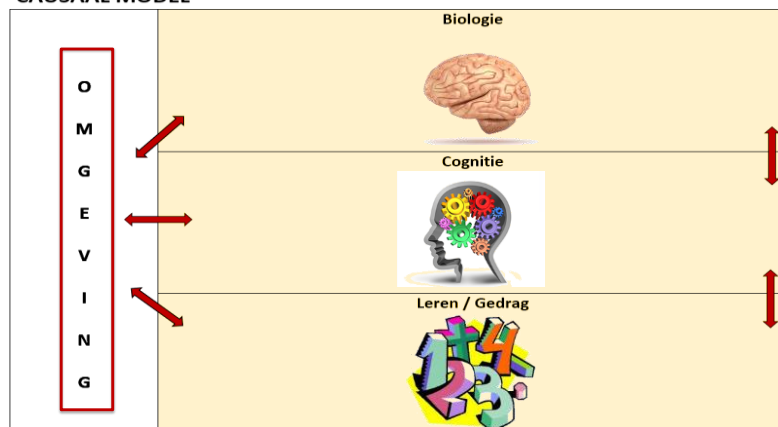
Radboud Universiteit

Dia 2

Opbouw van deze presentatie

CAUSAAL MODEL

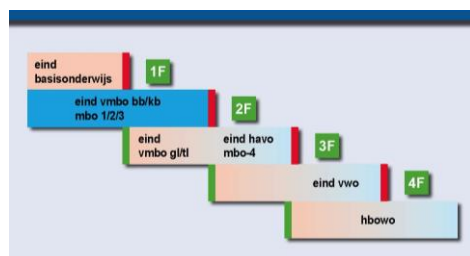
Radboud Universiteit

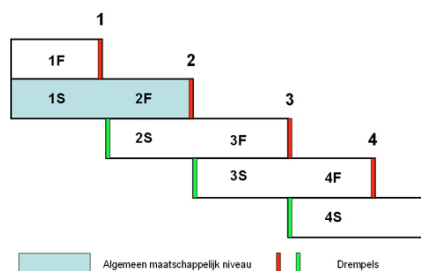
Dia 3

Naar functionele gecijferdheid: referentieniveaus

- Van *kerndoel* naar *referentieniveaus*
- Van *referentieniveaus* naar *leerlijnen*

<http://schoolaanzet.nl/overigopnieuw/referentieniveaus>

Radboud Universiteit

Dia 4

Begrippenkader: ontwikkeling van reken-/wiskundekennis

- Drie stadia van rekenontwikkeling
 - ① Voorbereidend rekenen
 - ② Aanvankelijk rekenen
 - ③ Voortgezet rekenen
- Stadium 1 en 2 bevatten **mijlpalen**
- Stadium 1 en 2 zijn **voorwaardelijk voor** stadium 3

Radboud Universiteit

Dia 5

① Voorbereidend rekenen

- Grootste deel in voorschoolse periode
 - Oriëntatie in **ruimte**
 - Oriëntatie in **tijd**
 - Besef van **hoeveelheden**
- **Ontwikkeling van het getalbegrip (1^e mijlpaal)**

Radboud Universiteit

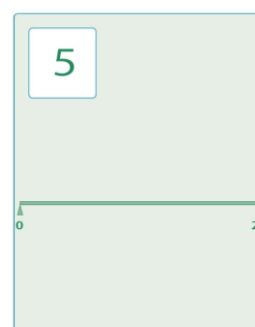
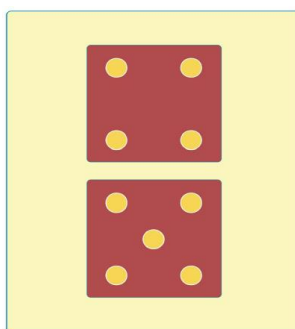
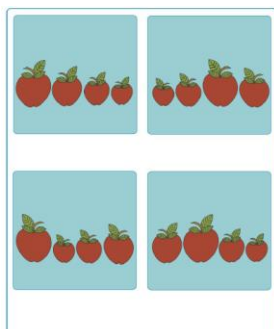

Dia 6

Getalbegrip

- Eén van de belangrijkste voorwaarden voor het aanvankelijk rekenen in groep 3 en 4
- Valt uiteen in verschillende factoren (e.g., Desoete & Gregoire, 2006; Passolunghi, Vercelloni, & Schadee, 2007)

Radboud Universiteit

Dia 7

② Aanvankelijk rekenen

• Halverwege groep 3

Optellen en aftrekken tot 10 (=2^e mijlpaal)

$$5 + 3 =$$

$$2 + 7 =$$

$$8 - 5 =$$

$$9 - 2 =$$

• Halverwege groep 4:

Optellen en aftrekken tot 20, met tientalpassering (=3^e mijlpaal)

$$8 + 7 =$$

$$4 + 9 =$$

$$15 - 8 =$$

$$13 - 9 =$$

Radboud Universiteit

Dia 8

Mijlpalen als basis voor voortgezette reken-/wiskundekennis

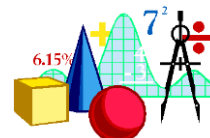
③ Deze drie mijlpalen vormen de **basis** (>50%) voor het voortgezet rekenonderwijs

Getallen en bewerkingen (=rekendomein)

- Exponentiele uitbreiding getalbereik vanaf groep 5;
- Toepassing van min of meer "hetzelfde kunstje";
- Zowel binnen als buiten het rekendomein.

1. Meten en meetkunde
2. Breuken, procenten, kommagetallen en verhoudingen
3. (Grafieken en informatieverwerking)

Radboud Universiteit

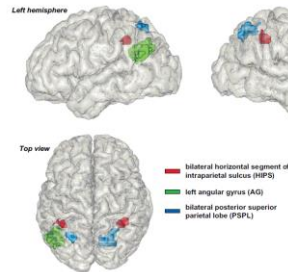
Dia 9

Inzichten vanuit de neurocognitie

Triple-code model (Dehaene, Piazza, Molko, & Cohen, 2003)

- Verwerking en bewerking van getallen vindt plaats middels **drie aan elkaar gerelateerde neurale netwerken**.
- Basis van rekenprocessen vindt plaats in **rechterhemisfeer**, maar uitvoeren van rekenkundige bewerkingen staat in nauwe verbinding met **linkerhemisfeer**

Radboud Universiteit

Dia 10

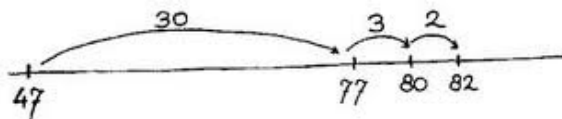
Inzichten vanuit de neurocognitie (2)

Procedurele code (*biologische mechanisme: frontopariëtale circuits*)

- Houdt zich bezig met de koppeling tussen hoeveelheden en getallen

$$\therefore \boxed{3}$$

- Actief bij uitvoering van reken/oplossingsprocedures

Radboud Universiteit

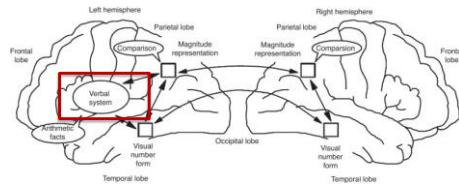
Dia 11

Inzichten vanuit de neurocognitie (3)

Verbale code (*biologische mechanisme: linker angulaire gyrus*)

- Sterke relatie met **linguïstische processen** (fonologische vaardigheden, grammatica, benoemselheid)
- Speelt een belangrijke rol bij het **aanleren en memoriseren** van eenvoudige rekenkundige bewerkingen (en afgeleiden daarvan, bijvoorbeeld $30 + 20 =$) en rekenfeitjes ($4 \times 3 =$);

Radboud Universiteit

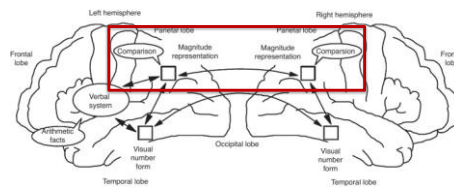
Dia 12

Inzichten vanuit de neurocognitie (4)

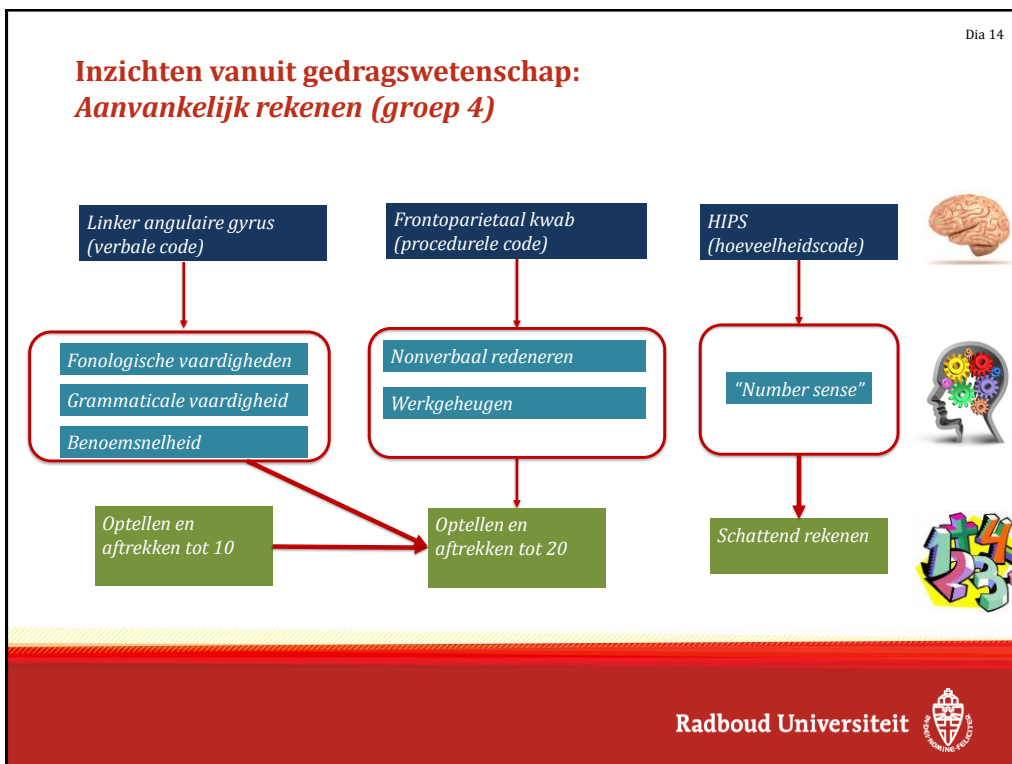
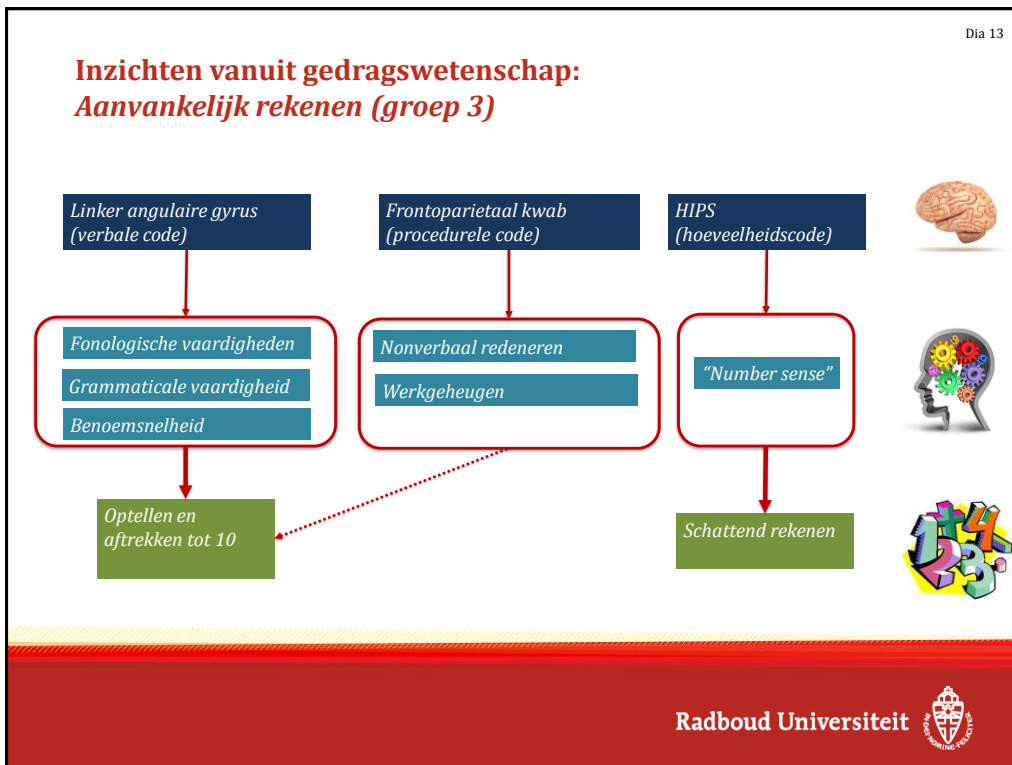
Hoeveelheidscode (*biologische mechanisme: horizontaal segment van interparietale sulcus; HIPS*)

- Betrokken bij vergelijken van hoeveelheden en schattend rekenen
- Meest "directe link" met pure rekenstoornis

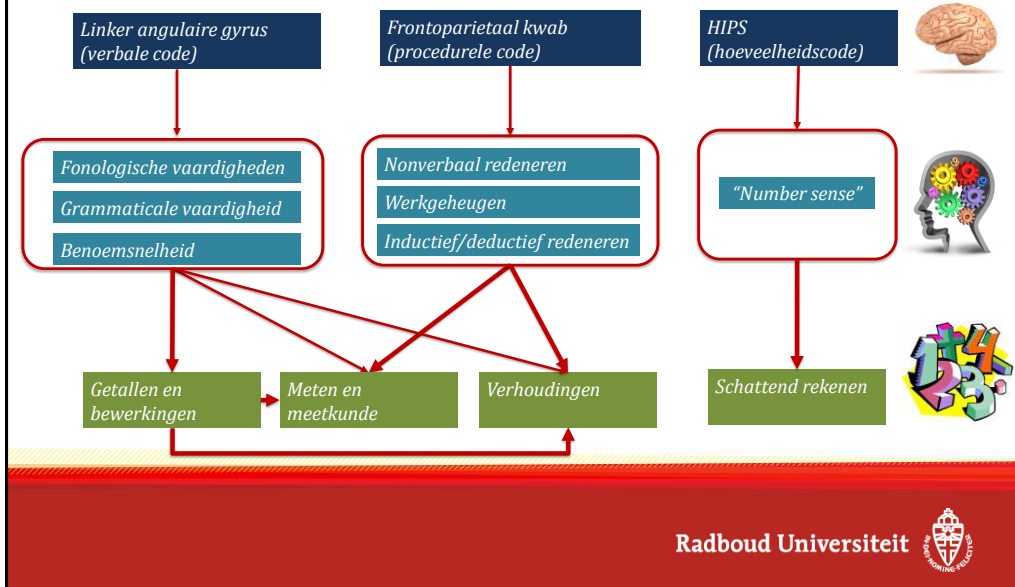

Radboud Universiteit

Inzichten vanuit gedragswetenschap: Voortgezet rekenen (vanaf groep 5)

Individuele verschillen in reken-/wiskundekennis

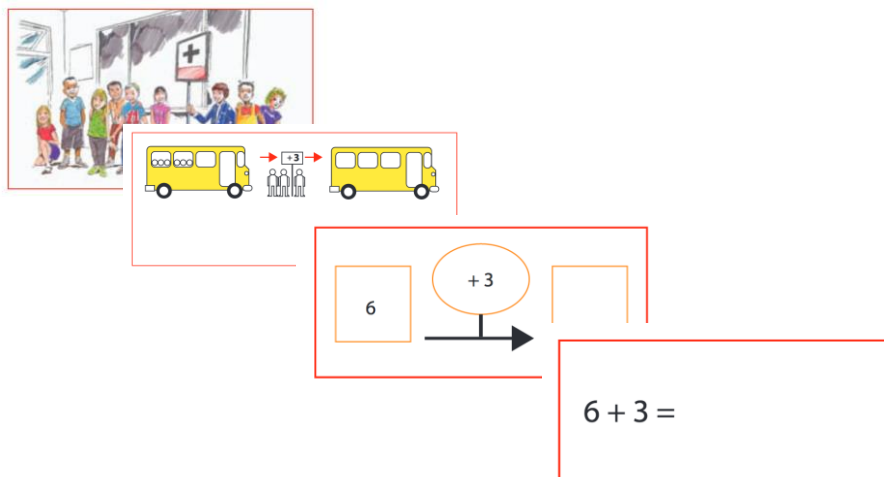
Take home messages

- "Pure rekenstoornis" komt maar in zeer beperkte mate voor (<1.5%),
- Rekenproblemen hebben hoge comorbiditeit met taal-/leesproblemen (> 50%)
- Taalkundige representaties vormen de basis van het aanvankelijk rekenen, maar.
- Redeneren wordt belangrijker naarmate rekenen complexer wordt.

Implicaties voor de onderwijspraktijk: Goed rekenonderwijs (Protocol ERWD, 2011)

Mentaal handelen	Verwoorden / communiceren	Formeel handelen (formele bewerkingen uitvoeren)
		Voorstellen - abstract (representeren van de werkelijkheid aan de hand van denkmodellen)
		Voorstellen - concreet (representeren van objecten en werkelijkheidssituaties in concrete afbeeldingen)
		Informeel handelen in werkelijkheidssituaties (doen)

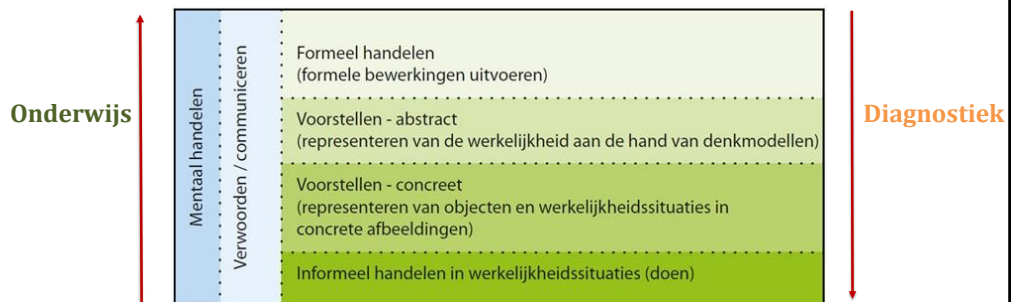
Goed rekenonderwijs (2)

Goed rekenonderwijs (3): Investeren in drijfvermogen

Signalering van ernstige reken-/wiskunde problemen

Diagnostiek

- Telkens starten op gedragsniveau; vaststellen waar rekenprobleem zit; terug naar de kern (zie causaal model)
- Daarna pas "cognitief-typerende" variabelen en evt. differentiaaldiagnose

Welke bestanddelen zijn evidence-based?

Een opmerking vooraf

“dyscalculie” = dyslexie – 15 jaar

Radboud Universiteit

Welke bestanddelen zijn evidence-based? (2)

- Directe instructie;
- Betrek leerling in het formuleren van doelen;
- Aansluiten op *zone van naaste ontwikkeling*;
 - Leerkracht is de spil;
 - Goede kennis van de leerlijnen en flexibele inzet daarvan binnen rekenmethode;
- Maak onderscheid tussen basisvaardigheden (Getallen en Bewerkingen) enerzijds en oplossingsvaardigheden (Meten en Meetkunde; Verhoudingen) anderzijds;
 - Eerst accent op basisvaardigheden leggen (automatisering), daarna pas op oplossingsvaardigheden.

Radboud Universiteit

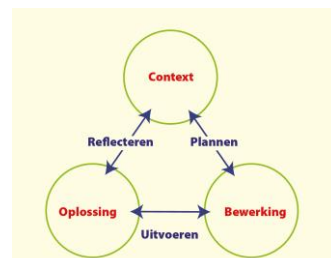
Welke bestanddelen zijn evidence-based? (3)

- Basisvaardigheden (*vnl. verbale code*):
 - Getalbegrip: nadruk op
 - koppeling hoeveelheid (****) -arabisch getal (5)-getallabel (vijf)
 - Alle rekendomeinen: stap niet te snel over naar abstract en formeel handelen- koppeling met context is zeer belangrijk!

Welke bestanddelen zijn evidence-based? (4)

- Oplossingsvaardigheden (*vnl. procedurele code*):
 - Procesanalyse is belangrijk. Hoe wordt de som opgelost? Laat de leerling dit zelf uitleggen;
 - Beperk het aantal oplossingsstrategieën; rijmethode werkt beter dan splitsmethode;
 - Ben de “executieve controle” van de leerling. Nakijken van het eigen werk wordt vaak vergeten! Met name in bovenbouw PO en VO.

Afsluiting

Dank voor uw aandacht!

